

Skotské stříky

Viktor Holan, Viktor Holan ml.

Když se řekne Skotsko, každému z nás se vybaví něco jiného. Hodně lidem se vybaví přísloví lakomý jako Skot, nebo Lochneská příšera, Hadriánův val, William Wallace, tak nádherně ztvárněný na filmovém plátně Melem Gibsonem, Marie Stuartovna, atd., atd. Všichni však znají pojem skotské stříky. Tedy snad nejznámější alkoholický nápoj na světě skotskou whisky a vodoléčebnou proceduru, založenou na střídavém působení teplé a studené vody. Zatím co tato procedura příznivě ovlivňuje neurovegetativní systém a má tonizující účinek, o účincích skotské whisky byly napsány celé romány. Postupem doby se její obliba rozšířila nejen po Skotsku, celé Velké Británii, ale po celém světě. V současné době je to nejrozšířenější "tvrdý" alkoholický nápoj na světě a nejznámější „reprezentant“ své vlasti.

Skotsko, které jsme do nedávna vnímali jako konec Evropy, vzdálené, chladné a pro někoho díky tomu možná i nezajímavé, (vždyť je tam celý rok zima, prší a fouká studený vítr) se nám v poslední době výrazně přiblížilo. Většina z nás už viděla Londýn, i překrásný York, podívala se až k Hadriánovu valu, ale co je za ním? Před čím se v dávné historii Římané snažili uzavřít Británii? Co je to za zemi, která dala světu nápoj, který jsme pili při návštěvě Anglie, a která se znovu snaží o svou vlastní nezávislost? Dnes se do Skotska dostaneme za necelé dvě hodiny přímým leteckým spojením Praha – Edinburgh a věřte mi, stojí za to Skotsko navštívit. Nejenom Edinburgh, ale i skotskou vysočinu, divoké ostrovy, rozeklané mořské pobřeží. Na své si přijdou milovníci divoké přírody, památek i umění.

Historie Skotska v kostce

Minulost Skotska, je velmi dlouhá a složitá. Historie je plná slavných vítězství i tragických porážek, skutečných příběhů i tajemných legend a při vaší návštěvě na ni narazíte takřka

Obr.1 Edinburghský hrad

na každém kroku. Kdysi byl na území dnešního Skotska jen ledovec. Ten z pohledu archeologie roztál vcelku nedávno a první lovci a sběrači se sem z Evropy dostali před méně než patnácti tisíci lety. Začali v době kamenné, což dnes víme díky jedné obzvláště silné bouři na Orknejských ostrovech. Ta totiž odválá písečnou dunu a odhalila dokonale zachovalé obydlí. Nejvýznamnějším dědictvím zanechaným pradávými obyvateli jsou megalitické památky – stojící kameny a kamenné kruhy rozesté po celém území dnešního Skotska. Nikdo samozřejmě přesně neví, kdo a proč si s nimi dal tak obrovskou práci a o to víc je pohled na tyto monumenty fascinující.

První písemné zmínky máme až z doby, kdy si nyníjší skotské území snažili Římané připojit ke své provincii Britania. Narazili zde totiž na místní válečné kmeny Piktů, kteří díky partyzánské taktice a skvělé znalosti hornatého terénu úspěšně vzdorovali římským legiím. Piktové, znamená pomalování, či potetování lidé (zvířecími symboly). V malém městě Brechin kousek od Dundee leží muzeum Pictavia, kde je možné dozvědět se o nich víc. Římanům se nedařilo Pikty, kteří se vyhýbali otevřenému boji porazit, a proto roku 122 n. l. postavili od pobřeží k pobřeží Hadriánův val, aby divochy ze severu alespoň snadněji kontrolovali. Tato na svou dobu monumentální stavba byla dlouhá 120 km a její zbudování trvalo víc než šest let. Dnes podél ní vede turistická stezka. Méně známý je Antoniův val postavený později na úrovni dnešního Edinburghu a Glasgow. Obě opevnění jsou částečně zachovaná do dnešní doby.

V polovině osmého století byl Piktland mocným královstvím, kterému podléhali jak Galové na západě, tak Britové a Anglové na jihu. V té době začali na území Skotska nájezdy Vikingů. Nájezdy znamenaly masové vraždění místního obyvatelstva, zotročování a neustálé drancování všeho, co mělo nějakou hodnotu. Jejich brutální nájezdy nenarazily na žádný účinný odpor, a tak byl nakonec severozápad Skotska dokonce trvale osídlen vikingskou populací, která si podmanila okolní národy Piktů a Galů. A právě z této beznadějné situace se zrodil další hrdina, le-gendární první král Skotska, Kenneth MacAlpin (? – 858). Tento vojevůdce se spojil s Galy a někdy kolem roku 840 zbavil Piktland a galské království Dalriadu vikingské nadvlády. I po jeho smrti okupovali sever země a sváděli bitvy s budoucími piktskými králi.

Po roce 900 n. l. se objevil nový nepřítel. Na jih od Skotska za Hadriánovým valem vyrostlo Anglické království. Následující stovky let byly provázány neustálými spory a válkami které ne vždy končili vítězstvím daleko větší, bohatší a daleko

početní silnější Anglie. Neznámější představitel odporu proti anglické nadvládě, (a nejen díky filmu Statečné srdce, v hlavní roli Mel Gibson) byl Wiliam Wallace (1273–1305). Ten za podpory skotských patriotů shromáždil armádu prostých lidí a pomalu ji vycvičil k boji. V roce 1297 u Stirlingu dobil slavného vítězství nad asi pětinasobně větší an-

Obr.2 Wiliam Wallace

glickou armádou. Na skalnatém kopci dnes stojí jeho monument. Stupeň násilí této doby lze nejlépe ukázat na smrti anglického velitele Hugh de Cressinghama, který byl zaživa stažen z kůže, ze které si pak William Wallace udělal opasek. Další slavnou postavou se stal Robert the Bruce (1274–1329) kterého si skotská šlechta vybrala jako svého budoucího krále. Svého soka na trůn Johna Comyna probodl dýkou při výměně názorů. Tato vražda se navíc stala v kostele. V zoufalé situaci, která tím nastala, ale skotské církvi nezbylo nic jiného než pořádně přimhouřit obě oči, a tak byl Robert I. o pár týdnů později v Scone kousek od Perthu jmenován králem. Postupně jej stíhala jedna porážka od anglického krále Eduarda I. (měl přezdívku kladivo na Skoty) za druhou. Jeho žena, dcera a sestry byly zajaty, jeho bratři postupně popraveni. Jeho pozemky zabaveny a rozdány anglickým šlechticům. Nic z toho jej však nezlomilo, Dle legendy se nechal inspirovat pozorováním pavouka v jedné jeskyni na ostrově Arran. Pokaždé, když pavoukovi zničíte síť, tak ji začne budovat od základů znova. A to samé udělal Robert. S hrstkou bojovníků ze skotských ostrovů začal svou pomalou a krvavou cestu zpět. Tentokrát už neprohrál ani jednou. Projevil se jako geniální stratég a vybudoval si hrozivou pověst. Jeho rostoucí armáda bojovala tak brutálně, že když nepřátelé viděli ten masakr v první linii, tak se kolikrát v pa-

nice rozutekli. Neskutečně krutě povraždil všechny domácí nepřátele. Některá území náležící klanu Comyn byla doslova srovnána se zemí. Smrt potkala nejen muže, ale i ženy, děti a veškeré zvířectvo. Svoji nejslavnější bitvu však vybojoval v roce 1314. Anglický král Eduard II. přivedl do Skotska obrovskou armádu s úmyslem ukončit Robertovu vládu. Ten se mu postavil kousek od Stirlingu v místě zvaném Bannockburn. Bitva začala opravdu dramaticky. Těsně před začátkem samotné bitvy totiž anglický rytíř Henry de Bohun, který jel v předvoji těžké jízdy, náhodou zahlédl osamoceného skotského krále a rozjel se proti němu s kopím. Robert seděl na jezdeckém koni, neměl brnění a v ruce držel jen válečnou sekeru. Ačkoliv mohl utéct, tak zůstal stát. Všem přihlížejícím se za-tajil dech. Smrt jejich velitele by znamenala skoro jistou porážku. Robert ale věděl, co dělá. Na poslední chvíli se před rozjetým rytířem ladně uhnul do strany a postaven ve třmenech mocným úderem válečné sekery rozpoltil Henryho lebku. Tento legendární souboj svým způsobem shrnuje celý konflikt. Střetla se tu anglická neohrabanost se skotskou obratností a ochotou riskovat. Přihlížející Robertova armáda si musela pořádně oddychnout a její morálka stoupla do nebes. Svým vítězstvím se stal Robert the Bruce legendou.

Méně mezi lidmi u nás je známa slavná Deklarace z Arbroath z roku 1320. Žádala papeže o oficiální uznání suverenity skotského království. Tento dokument byl tak převratný, že se jím inspirovala například i ústava Spojených států amerických. Nejslavnější věta ve volném překladu praví: „Dokud nás je alespoň sto naživu, nikdy se dobrovolně nepodvolíme anglické nadvládě, neboť my nebojujeme pro slávu, bohatství ani pocty, ale za svobodu a svobodu samotnou, za kterou každý dobrý člověk položí svůj život.“

Skotský trůn byl tradičně děděn v mužské linii a Marie Stuartovna (1542–1587) se stala královnou jen proto, že žádný mužský potomek nebyl k dispozici. Anglický král Jindřich VIII. chtěl skrze manželství Marie a jeho syna zajistit strategického spojení Anglie se Skotskem. Katolická skotská šlechta ale spojení s protestantskou Anglií nebyla nakloněna a Marie se před Jindřichem doslova schovala. Ten se ale nenechal jen tak odbýt. Poslal do jižního Skotska armádu a naprosto ho zdevastoval, což je dnes označováno termínem „drsné námluvy“. Skotsko proto požádalo o pomoc Francii, která mu přijela na pomoc s podmínkou, že Marie se provdá za francouzského nástupce trůnu, Františka II. A tak se také stalo. Marie odjela v pěti letech do Francie a tam byla vychována jako katolická královna. Pokud by jí osud hrál do karet, stala by se vládkyní Francie, Anglie a Skotska zároveň. Bohužel jí ale stála v cestě její víra a také neuvěřitelná smůla na muže. Anglický trůn v roce 1558 připadl protestantce Alžbětě I., nelegitimní dceři Jindřicha VIII., a Mariin manžel František, francouzský král, zemřel o dva roky později na ušní infekci. Tím se sny o vládě nad Anglií a Francií rozplynuly

Obr.3 Skotský dudák

a Marie se v roce 1561 vrátila do Skotska. Ve Skotsku v době její nepřítomnosti proběhla náboženská reformace pod vedením kazatele Johna Knoxe, který otevřeně vystupoval proti navrátilší se katolické královně. Vláda jí byla umožněna pouze pod podmínkou, že uzná protestantismus jako oficiální náboženství. Svou katolickou víru mohla vyznávat pouze v soukromí a i to se mnohým nelíbilo. Svůj neblahý konec si však přivodila sama svým osobním životem. Vdala se za lorda Darnleyho a porodila syna Jakuba. Pak to ale začalo jít z kopce. Lord Darnley, de facto skotský král, byl hulvát a opilec. Svůj neblahý osud zpečetil vraždou Mariina milence, Davida Rizzia, přímo před těhotnou královnou. Ta se dohodla se šlechtou a nechala Darnleyho odstranit. Jeho dům byl vyhozen do povětří a on uškrcen a pohřben bez náhrobku. Podezření padlo samozřejmě na Marii. Proběhl loutkový proces s hrabětem Jamesem Hepburnem, který údajně dodal použitý střelný prach, ale ten byl osvobozen. Marie si ho pak dokonce vzala za muže. V roce 1567 byla královna zajata, uvězněna na hradě uprostřed jezera Loch Leven a donucena k abdikaci ve prospěch svého syna Jakuba. O rok později sice ze zajetí unikla, ale pokus o převrat se jí nezdařil, a tak byla nucena uprchnout do Anglie. Tam jí pro změnu uvěznila anglická královna Alžběta I. za podíl na vraždě Lorda Darnleyho. Marie byla ale stále respektována pro svůj nárok na anglický trůn. Pak se ale prokázala její účast na spiknutí, které zahrnovalo atentát na Alžbětu I. Proběhl soud a Marie byla odsouzena za velezradu. Trestem byla smrt. Popravena byla roku 1587 a kat tehdy údajně potřeboval dva pokusy, než Marii stál. Její syn Jakub, skotský král, se nakonec stal i králem anglickým. Anglická královna

Alžběta I. byla nejspíš neplodná a v roce 1603 zemřela bez potomka. Shodou okolností byl jejím nejbližším příbuzným skotský král Jakub, který se tak ze dne na den stal králem jak skotského, tak anglického království. Toto sjednocení samozřejmě neproběhlo úplně hladce a následovaly spleť mocenské šachy. Proběhly tři občanské války (1642–51), vyhlášení republiky (1649), obnova monarchie (1660), zkrátka bylo rušno. Nakonec se ale tato unie nerozpadla a tak bylo v roce 1707 možné sjednocení skotského a anglického parlamentu v jeden, čímž vznikla dnešní Velká Británie. Fakt, že Anglie se po staletí snažila o podmanění Skotska, a nakonec to byl skotský král, kdo převzal vládu nad Anglií, je vcelku paradoxní.

Pro samotné Skotsko vznik Velké Británie nepřinesl blahobyt. Nejhůře dopadli lidé obývající skotskou vysočinu. Toto území nebylo nikdy tak liduprázdné jak jej známe z dnešních dnů. Silně se na tom podílely právě události 18. století. Po prohrané bitvě u se situace místních lidí výrazně zhoršila. Zbídačené obyvatelstvo podlomilo několik hladomorů a začalo hromadné a často nucené vysídlování a emigrace buď na industrializovaný jih, nebo do Severní Ameriky a později Austrálie. Z někdejších vůdců jednotlivých klanů se stali chamtiví majitelé pozemků, kteří se rozhodli místo lidí osídlit krajinu výnosnějším a hlavně nenáročným savcem zvaným ovce a místní obyvatelstvo prostě vyhnali. Když ovce přestaly vynášet, tak byly velké části Skotské vysočiny přeměněny v gigantické lovecké revíry pro boháče. Polorozpadlé pozůstatky opuštěných obydí z té doby najdeme napříč skotskou krajinou jako tichou připomínku způsobu života, který musel ustoupit pokroku a neviditelné ruce trhu.

V 18. a 19. století se Skotsko stalo průmyslovou mocností. Místní loděnice a ocelárny byly známé po celém světě. Skotští vynálezci stáli u zrodu mnoha revolučních myšlenek a mnozí emigranti hráli důležitou úlohu při zakládání Spojených Států, Kanady, Austrálie i Nového Zélandu. Ze slavných Skotů můžeme zmínit např. tyto osobnosti: Sir Alexander Fleming (1881–1955), vynalezl první antibiotikum, Penicilin, za což obdržel Nobelovu cenu. James Hutton (1726–1797), otec moderní geologie. Alexander Graham Bell (1847–1922), vynalezl telefon. Adam Ferguson (1723–1816), otec sociologie. James Clerk Maxwell (1831–1879), je považován za jednoho z největších fyziků po boku Newtona a Einsteina. Položil základy kvantové fyziky. Adam Smith (1723–1790), významný ekonom. James Watt (1736–1819), nastartoval průmyslovou revoluci vylepšením konceptu parního stroje. John Logie Baird (1888–1946), vynálezce televizoru a optického vlákna.

Uplynulé století bylo charakterizováno silným vojenským zapojením Skotska ve světových válkách a také zhoršující se ekonomickou situací místních lidí, způsobenou poválečným krachem tradičního těžkého průmyslu a následnými

občanskými nepokoji. Až objev ropy v Severním moři přispěl k určitému zlepšení finanční situace. V posledních desetiletích se místní průmysl soustředí na nejmodernější technologie. Před ekonomickou krizí bylo Skotsko také centrem mnoha významných finančních institucí.

Právě ropa se stala jednou z hybných sil hnutí požadujícího větší politickou nezávislost Skotska. Argument, že zisky z těžby skotské ropy jdou do Anglie, přispěl k popularitě Skotské národní strany a nepřímě vedl k založení skotského parlamentu v roce 1999. V nedávných volbách pak Skotská národní strana dokonce získala legislativní většinu a nyní plánuje referendum o nezávislosti na Velké Británii. V letošním roce se bude 18. září 2014 konat referendum o nezávislosti Skotska. Bude v něm položena pouze jedna otázka a to ve znění "Should Scotland be an independent country?", v češtině přibližně "Mělo by Skotsko být nezávislou zemí?". Referendu předcházela jednání mezi vládou Skotska a vládou Spojeného království, která vyústila v tzv. Edinburskou dohodu podepsanou v roce 2012 v Edinburghu a garantující legalitu a uznání výsledku referenda a zároveň stanovující některé jeho základní parametry. Zákon o referendu byl 21. března 2013 předložen před Skotský parlament, který jej schválil 14. listopadu 2013 a královna Alžběta II. jej podepsala 17. prosince 2013.

Skotská whisky

Výrobu whisky prý do Skotska přinesli irští (konkrétně dalriadští) mniši při své misijní činnosti v 5. století. Dlouhou dobu byl alkohol destilován především v kláštorech, a to jako léčebný prostředek. První písemný záznam o výrobě whisky ve Skotsku pochází z r. 1494: „Eight bolls of malt to Friar John Cor wherewith to make aqua vitae“ (osm bolů sladu pro mnicha Johna Cora na výrobu aqua vitae). Přestože se tento údaj opakuje v téměř každé publikaci o historii výroby whisky, údaje, o jaké množství sladu se jedná, se značně liší. Podle různých zdrojů šlo v přepočtu o 1,2 – 6,2 t sladu, případně se lze dočíst, že toto množství stačilo na výrobu 400 – 1500 současných lahví. Aqua vitae (lat. živá voda) byl široce rozšířený středověký název pro destilovaný alkohol. Gaelský ekvivalent tohoto termínu je usquebaugh nebo uisge beatha a z toho se foneticky vyvinulo usky a později whisky.

Přestože se při pálení whisky používají stejné suroviny a při první fázi výroby i podobné postupy jako při výrobě piva, díky původnímu léčebnému využití spadala výroba whisky ve středověku pod cech lazebníků a ranhojičů. V této době se whisky konzumovala mladá, krátce po destilaci. Pozitivní účinek zrání na chuť whisky byl objeven teprve v 18. století. Velká popularita a spotřeba tohoto nápoje upoutala v 17. a 18. století pozornost vládních úředníků a ekonomů, kteří se rozhodli výrobu whisky zdanit. Avšak místo přírůstku peněz do státní pokladny nebyvale vzrostl počet nelegál-

Obr.4 Prodejna whiskey

ních palíren. Kolem roku 1780 existovalo ve Skotsku vedle osmi legálních palíren několik set nelegálních. V r. 1823 zmínil daňový zákon (angl. Excise Act) daňové požadavky na palírny, což spolu s vyššími postihy za nelegální pálení vedlo k rozsáhlým legalizacím. Do této doby byla veškerá whisky vyráběna metodou kotlíkové destilace, jaká se dodnes používá u sladové whisky. V r. 1831 ale Aeneas Coffey vynalezl kotel umožňující kontinuální destilaci, který se začal používat k velkovýrobě obilné whisky.

Když byla v 80. letech 19. století velká část francouzských vinnic napadena a zničena mšičkou révokazem (*Phylloxera vitifolia*), tato katastrofa pro vinaře a výrobce brandy znamenala rozšíření tržního prostoru pro whisky – zejména míchanou, která pomalu začala kralovat světovému trhu s lihovinami. Sladová whisky byla v té době k dostání pouze na lokálním trhu ve Skotsku. Teprve v 60. letech 20. století začala palírna Glenfiddich stáčet a do zahraničí vyvážet svoji sladovou whisky. Jejího příkladu brzy následovaly i další palírny. V současnosti se sladová whisky stává čím dál populárnější, přesto je pouhých 5% produkce palíren stáčeno jako single malt, zbytek se používá do míchaných whisky.

Aby mohla být whisky nazývána Skotskou, musí podle skotského, potažmo britského zákona o Skotské whisky (anglicky: Scotch Whisky Order of 1990 (UK) a Scotch Whisky Act of 1988) splňovat následující podmínky:

1. Musí být vypálena ve skotské palírně z vody a sladového ječmene, fermentována na základě enzymového systému, s možností přidání dalších druhů obilného zrna.
2. Po základní destilaci musí tekutina obsahovat méně než 94,8 % alkoholu, aby se zachovala příchuť způsobená fermentací.
3. Musí uzrávat po dobu nejméně tří let a jednoho dne na území Skotska v dubových sudech.
4. Nesmí obsahovat jiné přísady, než je voda a karamelové barvivo.
5. Do lahví se smí stáčet pouze whisky s obsahem alkoholu nejméně 40 %.

Žádný jiný druh whisky nesmí být na území Skotska vyráběn.

Slovo „whisky“

Toto slovo je odvozeno z gaelštiny, z výrazu „uisge beatha“ (lat. aqua vitae), co v překladu znamená „voda života“, nebo také „živá voda“. Časem se tento název zkrátil a začal se vyslovovat usky, což už je kousek k odvozenině whisky.

Existuje dvojitý způsob psaní názvu tohoto destilátu, přičemž obecně platí, že výraz whiskey se používá pro produkty vyrobené v Irsku (irská whiskey) a ve Spojených státech amerických (U. S. whiskey), naproti tomu ve Skotsku, Kanadě a většině ostatních zemí se píše whisky. V angličtině se používá výraz „scotch“, nebo „scotch whisky“ (nikoli scottish whisky), ale v samotném Skotsku pouze „whisky“.

Výroba

Nejdůležitější součástí procesu vaření a výroby skotské whisky je voda. Voda by měla být skotská, přímo z vřesoviště. Měla by protékat březovými kořeny a rašelinou. Jenom taková voda dává při pálení a filtrování whisky tu předepsanou barvu, vůni a chuť. Pro palírnu je voda prvořadou záležitostí a není nijak neobvyklé, že palírny vykoupí všechny pozemky v okolí vlastního vodního zdroje. Touto snahou se snaží zabránit jakékoli kontaminaci půdy, respektive vody. Skotské palírny většinou používají měkkou vodu s malým procentem minerálů. Nepsaným pravidlem je délka doby strávené v podzemí, čím déle, tím lépe.

Další důležitou surovinou jsou obiloviny. První skotská byla vyrobená z ječmene, který je nejodolnější obilovinou ve Skotsku. Později byl používán i oves, ten však ucpával kotle svoji lepkavostí, takže nyní už je používán jen ječmen.

Druhy

V roce 2005 vydala Asociace Skotské whisky (the Scotch Whisky Association) nová pravidla pro pojmenování druhů Skotské, jež mezi odbornou veřejností způsobily spíše rozpaky. Nicméně 17. listopadu 2009 byl přijat nový zákon, který přesně definuje co je whisky, včetně povoleného názvosloví.

Základní druhy jsou „obyčejná – jednodruhová“ (single) a „vícedruhová“ (blended). Single pochází pouze z jedné destilerie, kdežto blended je smíchána ze dvou i více druhů Skotské whisky.

Základní dělení:

- Single malt – vyrábí se výhradně z ječmenného sladu, který se ředí vodou, pomocí kvasnic se zakvasí a nakonec se destiluje v destilačním kotli (tzv. periodicky pracující destilační přístroj). Na lahvi poté musí být uvedeno Single malt což znamená, že pochází z jediné palírny a nemíchá se s whisky z ostatních palíren.
- Blended Malt – je whisky smíchaná z minimálně dvou, častěji však z více druhů single malt whisek z rozličných destilérií.
- Single Grain – vyrábí se převážně z nesladovaného obilí, tedy z ječmene, žita, pšenice, nebo kukuřice, a je destilována ve sloupcovitém patentním destilačním aparátu, tzv. kontinuálně pracujícím destilačním přístroji, jenž umožňuje méně náročný a tím i levnější destilační proces.
- Blended grain – whisky míchaná z minimálně dvou, častěji však z více druhů grain whisek z rozličných destilérií.
- Blended Scotch – whisky míchaná ze single malt whisky a grain whisky obsahuje obvykle 15–40 různých malt whisek a 2–3 grain whisky.

Návštěva palíren

Mnoho palíren dnes umožňuje prohlídky přímo výrobních prostorů ve Skotsku, kde lze kromě ochutnávky nakoupit i mnoho věcí spojených s whisky, které jsou jinde často těžko k dostání. Já jsem navštívil palírnu Auchetonschan na předměstí města Glasgow.

Palírna Auchetonschan byla založena v první čtvrtině 19. století pod jménem Duntocher Distillery, v r. 1834 byla přejmenována na Auchintoshan. V r. 1875 prošla výraznou přestavbou. V březnu 1941 zasáhla sklady palírny německá bomba směřující na loděnice v blízkém Glasgow a téměř milión litrů whisky shořel nebo vytekl do řeky Clyde. Dnes palírna patří společnosti Morrison-Bowmore, vlastněné japonskou společností Suntory.

V palírně se v současnosti vyrábí 10-, 18- a 21- letá whisky a Threewood bez udání stáří. Na trhu jsou i speciální starší ročníky. Každému kdo navštíví Skotsko, doporučuji navštívit některou palírnu. Kromě ochutnávky místní whisky se podrobně seznámí i s její výrobou.

Zázračné účinky vody – skotské stříky

Ty nejjednodušší věci obvykle fungují nejlépe. Nejinak je tomu s obvyklou vodou. Může nám pomoci vyléčit chronické nemoci, aniž bychom hledali nové zázračné metody nebo polykali hrsti prášků. Skotské stříky, je vodoléčebná procedura, založená na střídavém působení teplé a studené vody. Příznivě ovlivňuje neurovegetativní systém, má tonizující účinek. Posiluje adaptační mechanismy a zdatnost kardiovaskulární a nervové soustavy. Střídavá aplikace teplé a studené vody v podobě tryskajícího proudu vody ohromně povzbudí celé tělo a mysl, při opakovaných aplikacích vede k otužování organismu a zvýšení odolnosti. Skotské stříky, Priessnitzovy zábaly, (už před více než dvěma

sty lety léčivé účinky vody poznal podivín z Jeseníků – lékařský samouk Vincenz Priessnitz), či obvyklé šlapání v ledové vodě, dělají s lidským tělem pravé divy. Patří do procedur kontrastní hydroterapie, tedy do oblasti, kde se střídají teplé a studené podněty. Samotná procedura začíná krátkým přehřátím těla ve sprše. Poté následuje střídavé stříkání proudem teplé a studené vody celého těla. Na závěr probíhá otření prostěradlem a pacientovi se doporučuje svižnější procházka v malebné přírodě.

„Střídání jednotlivých podnětů během procedury povzbuzuje krevní oběh a funkce vnitřních orgánů. Po pravidelném opakování dochází ke zlepšení funkce kardiovaskulárního a respiračního systému a k celkovému zvýšení odolnosti organismu. Lékaři je doporučují především pacientům s neurózami, s některými psychickými nemocemi, s astmatem a vůbec s alergiemi. Ale také lidem s hormonálními poruchami i s jinými zdravotními problémy.

V kombinaci s dalšími terapiemi dokážou ve spoustě případů výrazně zlepšit stav nemocných. Na rozdíl od prášků, které jejich potíže často jen tlumí.

Závěr

Když jsem začal psát tento článek, nevěděl jsem, jak dopadne referendum o skotské nezávislosti. Zda se Skotsko vydá vlastní cestou, nebo zůstane součástí Velké Británie. Dnes již vím, že referendum rozhodlo poměrem 55:45 procent o setrvání Skotska ve společném státě. Tak jak jsem poznal skotskou historii i mentalitu hrdých obyvatel Skotska, snaha o vlastní samostatnost tímto neskončila. Každému doporučuji vydat se na návštěvu této drsné, ale krásné země. Kde nejlépe si vychutnat skotské stříky, než přímo ve Skotsku. Whisky přímo v palírně kde se vyrábí a studenou vodu v jednom z nespočetných studených skotských jezer.

Obr.5 Skotské jezero Loch Lomond